

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
економіки підприємства та менеджменту.
Протокол № 3 від 10 жовтня 2015 р.

**Програма
навчальної дисципліни
"СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ"
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладач: к.е.н., доцент Ушкальов В. В.

Відповідальний за випуск

зав. каф. _____ д.е.н., проф. Шиян Д. В.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

Сучасні тенденції розвитку підприємств свідчать про зміну їх стратегічних орієнтирів в аспекті роботи з людськими ресурсами і обумовлюють необхідність формування нового ставлення до організації взаємодії на макро- і мікроекономічному рівнях. Особливої ваги при цьому набувають ціннісні, мотиваційні та етичні аспекти, що інтегровані таким системним утворенням як «соціальна відповідальність». Розуміння морально-етичного підґрунтя та соціально-психологічних особливостей людського сприйняття відкриває можливості щодо використання переваг, які надає соціально відповідальна поведінка, дозволяє визначити ціннісні орієнтири та напрямки розвитку в процесі подальшої професійної діяльності. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність формування у менеджменту та персоналу підприємства нового ставлення до реалізації власної місії переважно не в категоріях конкурентної боротьби, а в категоріях взаємної вигоди всіх учасників суспільного виробництва, збереження екології та стійкого суспільного розвитку.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів фундаментальних знань теорії та практики соціальної відповідальності і відповідних професійних компетентностей.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

вивчення теоретичних положень і практики взаємодії держави, бізнесу, суспільства та людини у сфері соціальної відповідальності як умови стійкого розвитку суспільства;

засвоєння правил, принципів, оволодіння прийомами та методами формування соціальної відповідальності;

удосконалення вмінь та навичок соціально відповідальної поведінки при формуванні економічних відносин та організації бізнесу.

Соціальна відповідальність – навчальна дисципліна, що вивчає інструментарій забезпечення стійкого розвитку суспільства на різних рівнях функціонування економічних суб'єктів.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є соціально-економічні та соціально-етичні характеристики відносин між суб'єктами бізнес-середовища.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні, методичні та організаційно-економічні аспекти формування і розвитку соціальної відповідальності.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як: "Менеджмент", "Економіка підприємства", "Економіка праці та соціально-трудових відносин".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

сутність, категорії, концепції, моделі соціальної відповідальності;
особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів розвитку;
місце соціальної відповідальності в управлінні організацією;
моделі корпоративної соціальної відповідальності і становлення різних типів корпоративної культури;
показники та методику оцінювання соціальної відповідальності;
сутність соціальних інвестицій як форми вияву корпоративної відповідальності роботодавців;
екологічні аспекти соціальної відповідальності та їх регулювання;
сутність, структуру, вимоги та особливості міжнародних стандартів соціальної звітності;

вміти:

формувати механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю;
забезпечувати ефективну взаємодію роботодавців з персоналом на засадах соціальної відповідальності;
формувати відносини підприємства із зовнішніми організаціями на засадах корпоративної соціальної відповідальності;
визначати напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності;
посилювати соціальну відповідальність суб'єктів суспільного розвитку через соціальне партнерство;
здійснювати моніторинг корпоративної соціальної відповідальності;
оцінювати ефективність корпоративної соціальної відповідальності;
розвивати корпоративну соціальну відповідальність як чинник підвищення конкурентоспроможності.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Професійна компетентність, яка отримується студентами після вивчення навчальної дисципліни

Назва компетентності	Складові компетентності
Забезпечувати соціально відповідальну поведінку працівника та підприємства як суб'єкта макросередовища	Здатність до визначення ролі соціальної відповідальності в забезпеченні розвитку підприємства
	Здатність до ідентифікації проблем у діяльності підприємства, що пов'язані з соціальною відповідальністю
	Здатність до формування організаційних структур для поширення та реалізації соціально відповідальної поведінки
	Здатність до трансляції корпоративних цінностей в процесі взаємодії з персоналом підприємства
	Здатність до здійснення продуктивної взаємодії із зовнішніми контрагентами на засадах соціальної відповідальності
	Здатність до розуміння та оцінки наслідків управлінських рішень і діяльності підприємств в аспекті впливу на оточуюче середовище
	Здатність до формування соціальної відповідальності зовнішніх контрагентів в процесі здійснення ділової взаємодії
	Здатність до оцінки ступеня корпоративної соціальної відповідальності підприємства
	Здатність до оцінки ефективності соціальної відповідальності підприємства
	Здатність до визначення напрямів розвитку соціальної відповідальності підприємства

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. 2.

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
«Соціальна відповідальність»
за Національною рамкою кваліфікацій України**

ст	Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
	1	2	3	4	5	6
	Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку					
	Здатність до визначення ролі соціальної відповідальності в забезпеченні розвитку підприємства	Визначення менеджменту, місії та цілей підприємства. Соціальна політика підприємства	Сутність, види, категорії, еволюція, концепції, моделі та рівні соціальної відповідальності	Визначати структуру соціальної відповідальності та її елементи. Розуміти роль соціальної відповідальності та її елементів у функціонуванні та розвитку підприємства	Здатність до ідентифікації ознак соціально-відповідальної поведінки партнерів	Самостійність у визначенні ключових чинників, що обумовлюють соціально відповідальну поведінку. Відповідальність у виборі управлінських підходів, що орієнтовані на соціальну відповідальність
	Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства					

Здатність до ідентифікації проблем у діяльності підприємства, що пов'язані з соціальною відповідальністю	Структура організації. Структура управління організацією. Види влади в організації	Особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку; місце соціальної відповідальності в управлінні організацією	Ідентифікувати проблеми, що пов'язані з соціальною відповідальністю на різних рівнях функціонування підприємства. Визначати джерела їх походження та фактори, що обумовлюють їх існування	Здатність до вибору соціально відповідальних форм поведінки в процесі здійснення організаційних комунікацій	Самостійність у виборі форм соціально відповідальної поведінки, що відповідають цілям підприємства. Відповідальність за визначення пріоритетів соціально відповідальної поведінки в організації
--	--	---	---	---	--

Продовження табл. 2

9

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю					
Здатність до формування організаційних структур для поширення та реалізації соціально відповідальної поведінки	Організаційна структура. Дії. Організація як функція менеджменту Методи ціле покладання.	Нормативно-правові засади розвитку соціальної відповідальності	Формувати механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю	Здатність до визначення цілей соціальної політики та побудови відповідних ним управлінських структур. Здатність до оцінки мотивів та цінностей персоналу	Самостійність у визначенні пріоритетів соціальної політики. Відповідальність за ефективність управлінських структур, що забезпечують соціальну відповідальність підприємства
Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності					
Здатність до трансляції корпоративних цінностей в процесі взаємодії з	Індивідуальні відмінності. Методи оцінки індивідуальних особливостей.	Моделі корпоративної соціальної відповідальності і становлення різних типів корпо-	Формувати ефективну взаємодію роботодавців з персоналом на засадах соціальної	Здатність до здійснення соціально відповідальної поведінки в управлінсь-	Самостійність у виборі форм і методів управлінського впливу, що ґрунту-

персоналом підприємства	Інтереси, потреби, цілі, мотиви	ративної культури	відповідальності	кій комунікації; Здатність до обрання форм поведінки, що презентують корпоративні соціальні стандарти	ються та репрезентують корпоративні цінності. Відповідальність за результати засвоєння персоналом підприємства корпоративних цінностей, норм, традицій та форм поведінки
-------------------------	---------------------------------	-------------------	------------------	--	---

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності					
Здатність до здійснення продуктивної взаємодії із зовнішніми контрагентами на засадах соціальної відповідальності	Зовнішнє середовище організації. Комунікаційні процеси	Особливості вияву соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях	Формувати відносини підприємства із зовнішніми організаціями на засадах корпоративної соціальної відповідальності	Здатність до ефективного застосування у діловій комунікації стратегії «переможець-переможець». Здатність до формування позитивного іміджу організації	Самостійність у виборі засобів ідентифікації цінностей та інтересів ділових партнерів. Відповідальність за ефективність ділової взаємодії та тривалість ділових стосунків
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності					
Здатність до розуміння та оцінки наслідків управлінських рішень і діяльності підприємств в аспекті впливу на оточуюче середовище	Використання ресурсів. Середовище існування. Шкідливі чинники та загрози.	Екологічні аспекти соціальної відповідальності та їх нормативно-правове регулювання	Визначати напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності	Здатність до збору інформації про можливий негативний вплив на екологічну ситуацію в результаті діяльності підприємств	Самостійність у виборі форм оцінки загрози екології в результаті діяльності підприємства. Відповідальність за обґрунтування управлінських рішень, що матимуть негативний вплив на стан екологічної системи, в якій працює підприємство

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності					
Здатність до формування соціальної відповідальності зовнішніх контрагентів в процесі здійснення ділової взаємодії	Партнерство Потреби. Мотив. Мотивація. Стимул. Довіра Структура мотиваційного процесу. Структура комунікаційного процесу	Сутність соціальних інвестицій як форми вияву корпоративної відповідальності роботодавців	Посилювати соціальну відповідальність суб'єктів суспільного розвитку через соціальне партнерство	Здатність до ефективного впливу на зовнішніх контрагентів з метою прийняття ними соціальної відповідальності. Здатність до формування стійких комунікаційних мереж, що характеризуються високим рівнем соціальної відповідальності	Самостійність у виборі методів впливу на контрагентів. Відповідальність за ефективність обраних методів та інструментів
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності					
Здатність до оцінки ступеня корпоративної соціальної відповідальності підприємства	Моніторинг. Критерії оцінки. Засоби моніторингу. Управління за цілями. Стандарти	Сутність, структура, вимоги та особливості міжнародних стандартів соціальної звітності	Здійснювати моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	Здатність до збору інформації про стан корпоративної соціальної відповідальності підприємства та її кількісної і якісної оцінки за критеріями міжнародних стандартів із соціальної звітності	Самостійність у виборі методів здійснення моніторингу корпоративної соціальної відповідальності. Відповідальність за результати моніторингу корпоративної соціальної відповідальності

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності					
Здатність до оцінки ефективності соціальної відповідальності підприємства	Здатність до оцінки ефективності соціальної відповідальності підприємства	Здатність до оцінки ефективності соціальної відповідальності підприємства	Здатність до оцінки ефективності соціальної відповідальності підприємства	Здатність до оцінки ефективності соціальної відповідальності підприємства	Здатність до оцінки ефективності соціальної відповідальності підприємства
Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні					
Здатність до визначення напрямів розвитку соціальної відповідальності підприємства	Здатність до визначення напрямів розвитку соціальної відповідальності підприємства	Здатність до визначення напрямів розвитку соціальної відповідальності підприємства	Здатність до визначення напрямів розвитку соціальної відповідальності підприємства	Здатність до визначення напрямів розвитку соціальної відповідальності підприємства	Здатність до визначення напрямів розвитку соціальної відповідальності підприємства

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЕКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Формування соціальної відповідальності персоналу підприємства

Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку

1.1. Соціальна відповідальність як основа стійкого розвитку суспільства. Передумови виникнення суспільства споживання. Особливості суспільства споживання. Суспільство споживання і суспільний розвиток. Соціальна відповідальність в контексті гармонізації суспільних відносин.

1.2. Соціальна відповідальність як конкурентна перевага. Джерела виникнення та еволюція соціальної відповідальності. Етапи розвитку концепції соціальної відповідальності. Значення та властивості відповідальності.

1.3. Переваги та недоліки прийняття соціальної відповідальності. Позитивні аспекти прийняття соціальної відповідальності. Негативні наслідки прийняття соціальної відповідальності.

Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства

2.1. Класичні основи моральної поведінки. Вплив моралі на відповідальну поведінку у бізнесі. Етичні категорії та концепції етики бізнесу. Утилітаризм, деонтологія, етика справедливості. *Основні концепції соціальної справедливості.* Егалітаризм. Капіталістична справедливість. Комуністична справедливість. Концепція Д. Ролза.

2.2. Соціальна відповідальність організації. Піраміда соціальної відповідальності організації А. Керолла. Особливості соціальної відповідальності малих підприємств. Форми участі малого бізнесу в житті суспільства.

2.3. Соціальна відповідальність держави та суспільства. Поняття соціальної держави. Функції соціальної держави. Критерії оцінки соціально відповідальної діяльності держави. Основні підходи до формування соціальної відповідальності: 1) ринковий; 2) державного регулювання; 3) «корпоративної совісті»; 4) «зацікавленої особи». Розуміння справедливості в основних підходах до соціальної відповідальності. Джерела формування соціальної відповідальності та механізм її реалізації.

Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю

3.1. Поняття й складові стратегії корпоративної соціальної відповідальності. Необхідні передумови розробки стратегії корпоративної соціальної відповідальності. Зміст стратегій заохочення знань, лідерства, досконалості діяльності, розвитку бізнесу.

3.2. Етапи побудови стратегії корпоративної соціальної відповідальності. Інформаційне, комунікаційне, представницьке забезпечення ефективної стратегії корпоративної соціальної відповідальності. Оцінка ситуації в компанії: анкетування з метою виявлення стану корпоративної соціальної відповідальності. Оцінка часткових політик підприємства. Корпоративні цінності.

3.3. Стратегічні підходи до розвитку навичок персоналу компанії. Навчально-освітні напрямки стратегії корпоративної соціальної відповідальності. Корпоративне громадянство та корпоративна культура як елементи стратегічного управління КСВ.

Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності

4.1. Моделі внутрішньої корпоративної відповідальності. Напрями внутрішньої соціальної відповідальності. Соціальний захист співробітників. Розвиток людського капіталу. Урахування інтересів співробітників. Соціально відповідальна реструктуризація.

4.2. Види та форми внутрішньої соціальної відповідальності. Переваги прийняття підприємством внутрішньої соціальної відповідальності. Соціальна політика підприємства. Внутрішні документи

у сфері КСВ. Корпоративний кодекс. Соціальний пакет. Принципи та підходи до формування соціального пакету.

4.3. Розвиток внутрішньої соціальної відповідальності. Політика доходів. Соціальне забезпечення. Розвиток людського капіталу. Удосконалення умов праці. Житлово-комунальна політика. Гуманізація праці.

Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності

5.1. Поняття зовнішньої соціальної відповідальності. Фактори та складові довіри в бізнесі. Роль та місце довіри в системі соціально-економічних явищ. Вплив довіри на інвестиційну привабливість, імідж фірми, стосунки у зовнішньому середовищі. Ділова репутація. Структура ділової репутації. Корпоративний імідж та шляхи його формування.

5.2. Соціальна відповідальність у відносинах з місцевими спільнотами. Соціально-корпоративні технології. Соціальні інвестиції та соціальний маркетинг. Форми соціальної участі.

5.3. Розвиток зовнішніх відносин в системі соціальної відповідальності. Етичність поглинань та реструктуризації. Неетичні методи поглинань. Відносини зі споживачами. Етичне інвестування. Проблематика етичних інвестицій.

Змістовий модуль 2. Інструменти та практика формування соціальної відповідальності

Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності

6.1. Екологія як складова стійкого розвитку. Суть та значення відповідального ставлення організацій до довкілля. Превентивний підхід до вирішення екологічних проблем. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо.

6.2. Міжнародні документи щодо навколишнього середовища (Цілі розвитку тисячоліття, Декларація Ріо-де-Жанейро та інші) та стандарти екологічного менеджменту.

6.3. *Законодавство України про охорону навколишнього середовища.* Міжнародний і український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності.

6.4. *Практичні інструменти екологічної відповідальності.* Концепція «Зелений офіс». Концепція зменшення негативного впливу на зовнішнє середовище 3R.

Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності

7.1. *Стратегія соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі.* Принцип соціального партнерства. Еволюція концепції соціального партнерства. Цілі, завдання та переваги соціального партнерства.

7.2. *Сторони соціального партнерства.* Представники держави, роботодавців та робітників у соціальному партнерстві. Органи соціального партнерства. Функції органів соціального партнерства.

7.3. *Форми реалізації соціального партнерства.* Колективні переговори. Взаємні консультації. Участь робітників в управлінні. Участь представників робітників та роботодавців у досудовому розгляді справ. Порядок проведення колективних переговорів. Угоди в соціальному партнерстві. Зміст та структура партнерських угод.

Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності

8.1. *Соціальна місія бізнесу.* Соціальна хартія бізнесу як вираз місії бізнесу та формат стійкого економічного розвитку країни.

8.2. *Глобальний договір ООН у сфері прав людини, розумової праці, охорони навколишнього середовища й боротьби з корупцією.* Джерела принципів Глобального договору ООН. Аргументація принципів Глобального договору ООН. Соціальні хартії бізнесу. Паризька хартія для нової Європи. Європейська соціальна хартія. Європейська хартія малих підприємств.

8.3. *Міжнародні стандарти із соціальної відповідальності.* Стандарт соціальної відповідальності ISO 26000. Структура та принципи стандарту соціальної відповідальності. Практичне керівництво по застосуванню та інтегруванню СВ у діяльність організації. Стандарт

сертифікації SA 8000. Призначення, сфера дії, особливості застосування. Аспекти захисту прав робітників. Соціальний облік, аудит і звітність у компанії у відповідності зі стандартом AA1000 (принципи, планування, облік, аудит і звітність). Напрямки діяльності підприємства, що підлягають стандартизації.

Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності

9.1. Рейтинг соціальної відповідальності. Показники соціальної відповідальності перед працівниками. Показники соціальної відповідальності перед навколишнім співтовариством. Показники екологічної відповідальності.

9.2. Методика визначення рейтингу соціальної відповідальності. Інтегральні кількісні та якісні показники. Нормативний та інструментальний підходи до оцінки КСВ.

Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні

10.1. Закордонний досвід розвитку соціальної відповідальності бізнесу. Статистичні закономірності впливу соціальних програм. Вплив програм соціальної відповідальності на особисті уподобання персоналу. Сучасні тенденції в сфері подання соціальної звітності.

10.2. Вітчизняний досвід розвитку соціальної відповідальності бізнесу. Джерела соціальної відповідальності вітчизняних компаній. Інституціональні передумови ефективної КСВ. Сучасні концепції розвитку КСВ. Досвід лідерів соціальної відповідальності в Україні.

10.3. Перспективи розвитку соціальної відповідальності. Міжнародна система сертифікації СВ «Інтерсоцсерт». Соціальна відповідальність в концепції удосконалення бізнесу EFQM. Критерії моделі. Удосконалення управління соціальною відповідальністю. Ймовірні сценарії розвитку соціальної відповідальності.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, під час якої здійснюється актуалізація, систематизація та закріплення теоретичних

знань з ключових питань навчальної теми. Мета дискусії – актуалізація теоретичних знань та формування мотивації пошуку шляхів їх практичного застосування у різних ситуативно обумовлених обставинах.

Семінарські заняття передбачають стислі виступи студентів (3-5 хв) за окресленою проблематикою оцінюються викладачем, результати фіксуються, і надалі – враховуються під час оцінки результативності студента як елемент процесу виконання навчальних завдань аудиторної роботи. Перелік питань, що виносяться на розгляд під час проведення семінарських занять наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
1	2
Змістовий модуль 1.	
Формування соціальної відповідальності персоналу підприємства	
<i>Тема 1.</i> Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	1. Назвати та охарактеризувати цілі концепції стійкого розвитку. 2. Визначити особливості суспільства споживання. 3. Охарактеризувати основні властивості відповідальності
<i>Тема 2.</i> Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	1. Охарактеризувати відмінності соціальної та юридичної відповідальності у бізнесі. 2. Назвати та охарактеризувати основні підходи до соціальної відповідальності. 3. Охарактеризувати позитивні та негативні аспекти прийняття організацією соціальної відповідальності.
<i>Тема 3.</i> Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	1. Визначити основні структурні елементи стратегії корпоративної соціальної відповідальності. 2. Охарактеризувати передумови розробки стратегії корпоративної соціальної відповідальності. 3. Охарактеризувати зміст часткових стратегій щодо управління знаннями, лідерства, досконалості діяльності та розвитку бізнесу. 4. Визначити зміст основних етапів побудови стратегії.
<i>Тема 4.</i> Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	1. Визначити особливості американської моделі соціальної відповідальності. 2. Визначити особливості європейської моделі соціальної відповідальності. 3. Охарактеризувати особливості вітчизняних концепцій соціальної відповідальності 4. Охарактеризувати основні підходи, що історично склалися до розуміння соціальної справедливості 5. Визначити переваги та проблемні зони існуючих підходів до розуміння соціальної справедливості

1	2
Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	1. Визначити характер впливу соціальної відповідальності на стосунки із контрагентами. 2. Назвати чинники, що обумовлюють формування довіри у бізнесі. 3. Охарактеризувати методи оцінки довіри. 4. Визначити сутність використання раціональних та ірраціональних установок на посилення довіри у бізнес-стосунках. 5. Охарактеризувати комунікативні аспекти формування довіри
Змістовий модуль 2.	
Інструменти та практика формування соціальної відповідальності	
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності	1. Охарактеризувати роль екологічної компоненти в концепції стійкого розвитку суспільства. 2. Визначити сутність превентивного підходу до вирішення екологічних проблем. 3. Визначити ключові аспекти програм з контролю забруднення та захисту довкілля. 4. Охарактеризувати цілі та зміст екологічної програми «Зелений офіс»
Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	1. Охарактеризувати залучення як фактор розвитку соціальної мотивації. 2. Визначити сутність соціально відповідального маркетингу. 3. Визначити зміст принципів добросовісної конкуренції
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	1. Надати характеристику основних цілей та завдань моніторингу соціальної відповідальності. 2. Охарактеризувати сутнісні відмінності хартій бізнесу та соціальних стандартів. 3. Визначити особливості міжнародних домовленостей у сфері соціальної відповідальності 4. Охарактеризувати зміст та призначення міжнародних стандартів у сфері соціальної відповідальності
Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	1. Визначити основні проблемні аспекти оцінювання ефективності дій у сфері соціальної відповідальності. 2. Назвати основні показники соціальної відповідальності. 3. Охарактеризувати основні підходи до оцінки ефективності соціальної відповідальності
Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	1. Обґрунтувати доцільність впровадження елементів закордонного досвіду щодо розвитку соціальної відповідальності. 2. Визначити основні риси та форми соціальної відповідальності, що склалися в радянський та пострадянський період. 3. Охарактеризувати сучасний досвід соціальної відповідальності вітчизняних підприємств.

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчання, що передбачає закріплення теоретичних знань, формування певних вмінь та навичок професійної діяльності шляхом виконання студентом системи вправ та завдань за визначеними процедурами та критеріями.

Практичне заняття передбачає використання інтерактивних тренінгових методів, проблемно-пошукових завдань, ділових ігор, створення ефекту «занурення» у професійне середовище під час оволодіння навчальним матеріалом, використання індивідуального досвіду студента в якості основи для формування та інтеграції нових професійних компетентностей. Перелік тем практичних занять відповідно до графіку їх проведення наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
<i>Змістовий модуль 1.</i> Формування соціальної відповідальності персоналу підприємства	<i>Завдання 1.</i> Соціальна відповідальність як ознака суспільного розвитку (модерація)
	<i>Завдання 2.</i> Основні підходи до розуміння соціальної відповідальності (кейс-метод)
	<i>Завдання 3.</i> Побудова стратегії соціальної відповідальності (тренінг)
	<i>Завдання 4.</i> Моделі соціальної відповідальності (кейс-метод)
	<i>Колоквіум</i> за модулем «Формування соціальної відповідальності персоналу підприємства»
<i>Змістовий модуль 2.</i> Інструменти та практика формування соціальної відповідальності	<i>Завдання 6.</i> Розробка заходів за концепцією «Зелений офіс» (практикум)
	<i>Завдання 7.</i> Принципи добросовісної конкуренції (модерація)
	<i>Завдання 8.</i> Оцінка діяльності організації за стандартом ISO 26000 (кейс-метод).
	<i>Завдання 9.</i> Оцінка соціальної відповідальності (тренінг)
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем «Інструменти та практика формування соціальної відповідальності»

5. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	3
Змістовий модуль 1. Формування соціальної відповідальності персоналу підприємства		
<i>Тема 1.</i> Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Завдання 1:</i> есе «Соціальна відповідальність – примха чи необхідність?»	Есе
<i>Тема 2.</i> Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Завдання 2:</i> «Морально-етична оцінка поведінки»	Звіт з виконання завдання
<i>Тема 3.</i> Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Завдання 3:</i> «Побудова плану індивідуального розвитку»	Звіт з виконання завдання
<i>Тема 4.</i> Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Завдання 4:</i> «Умови ефективного застосування моделей відповідальності»	Звіт з виконання завдання

1	2	3
<i>Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Підготовка до колоквіуму за темами 1–5.</i>	Колоквіум
Змістовий модуль 2. Інструменти та практика формування соціальної відповідальності		
<i>Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. <i>Завдання 6: «Складання пам'ятки співробітнику»</i>	Звіт з виконання завдання
<i>Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. <i>Завдання 7: «Оцінка відповідальності ділового партнера»</i>	Есе
<i>Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. <i>Завдання 8: «План впровадження стандарту ISO 26000»</i>	Звіт з виконання завдання
<i>Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. <i>Завдання 9: «Оцінка соціальної ефективності компанії»</i>	Звіт з виконання завдання
<i>Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Підготовка до колоквіуму за темами 6-10.	Колоквіум

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ділові ігри, метод проектної роботи, тренінгові методи, банки візуального супроводу (табл. 6.1 і 6.2).

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	Лекція проблемного характеру з питання "Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	Мозковий штурм з визначення переваг соціально відповідальної поведінки
<i>Тема 3.</i> Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	Дискусія з питань правових основ та ціннісного підґрунтя управління корпоративною соціальною відповідальністю
<i>Тема 4.</i> Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	Міні-лекція з питання "Основні показники ефективності господарських рішень", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	Лекція проблемного характеру з питання "Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності", робота в малих групах, презентація результатів
<i>Тема 6.</i> Екологічна компонента соціальної відповідальності	Міні-лекція «Шкідливі чинники впливу на організм людини»
<i>Тема 7.</i> Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	Лекція проблемного характеру з питання «Цілі та завдання соціального партнерства»
<i>Тема 8.</i> Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	Мозковий штурм щодо визначення критеріїв ефективності соціальної відповідальності
<i>Тема 9.</i> Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	Лекція проблемного характеру з питання "Причини виникнення ризиків на підприємстві", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 10.</i> Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	Лекція проблемного характеру з питання «Перспективи розвитку соціальної відповідальності»

**Використання методик активізації процесу навчання
(семінарські та практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	<i>Заняття 1.</i> Тема: Соціальна відповідальність як ознака суспільного розвитку	Модерація
<i>Тема 2.</i> Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	<i>Завдання 2.</i> Тема: Підходи до формування соціальної відповідальності	Кейс-метод
<i>Тема 3.</i> Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	<i>Завдання 3.</i> Побудова стратегії соціальної відповідальності	Ділова гра
<i>Тема 4.</i> Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	<i>Завдання 4.</i> Тема: Моделі соціальної відповідальності	Робота в малих групах
<i>Тема 5.</i> Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	<i>Завдання 5.</i> Тема: Формування довіри в бізнесі	Робота в малих групах, мозковий штурм, презентації
<i>Тема 6.</i> Екологічна компонента соціальної відповідальності	<i>Завдання 6.</i> Тема: Розробка заходів за програмою «Зелений офіс»	Модерація
<i>Тема 7.</i> Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	<i>Завдання 7.</i> Тема: Принципи сумлінної ділової практики	Кейс-метод
<i>Тема 8.</i> Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	<i>Завдання 8.</i> Тема: Критерії оцінки та засоби контролю соціальної відповідальності	Ділова гра
<i>Тема 9.</i> Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	<i>Завдання 9.</i> Тема: Оцінка ефективності соціальної відповідальності	Робота в малих групах
<i>Тема 10.</i> Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	<i>Завдання 10.</i> Тема: Перспективи розвитку соціальної відповідальності	Робота в малих групах, мозковий штурм, презентації

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Задихайло Д. В. Корпоративне управління : навч. посіб. / Д. В. Задихайло, О. Р. Кібенко, Г. В. Назарова. – Х. : Еспада, 2003. – 687 с.
2. Ястремська О. М. Корпоративне управління : конспект лекцій / О. М. Ястремська, Д. О. Ріпка. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 155 с.
3. Кричевский Н. А. Корпоративная социальная ответственность / Н. А. Кричевский, С. Ф. Гончаров. – М. : Дашков и Ко, 2006. – 196 с.
4. Зарецкий А. Д. Корпоративная социальная ответственность: мировая и отечественная практика: учебное пособие / А. Д. Зарецкий, Т. Е. Иванова. – Краснодар : Изд. КСЭИ, 2012. – 231 с.